

Brüssel, 18.5.2021
COM(2021) 252 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Teadusuuringute ja innovatsiooni alase üldise lähenemisviisi kohta

Euroopa strateegia rahvusvaheliseks koostööks muutuvus maailmas

Teadusuuringute ja innovatsiooni alane üldine lähenemisviis

Euroopa strateegia rahvusvaheliseks koostööks muutavas maailmas

1. SISSEJUHATUS

Maailma teadlaste ja novaatorite mobiliseerimine on kodanike ja tulevaste põlvkondade heaolu jaoks otsustava tähtsusega. Vaja on piiriülest koostööd seninägematus ulatuses, et töötada välja uuenduslikke lahendusi, saavutada õiglane rohe- ja digiüleminek kooskõlas kestliku arengu eesmärkidega¹ ning edendada Euroopa vastupanuvõimet, jõukust, konkurentsivõimet ning majanduslikku ja sotsiaalset heaolu.

EL aitab oma poliitiliste strateegiate ja programmide kaudu olulisel määral kaasa teadusuuringute ja innovatsiooni rahvusvahelistumisele². Vastastikune avatus, ideede vaba vahetamine ja lahenduste ühine loomine on olulised alusteadmiste otsimisel ja arendamisel ning ühtlasi on need elujõulise innovatsiooni ökosüsteemi põhikomponendid.

ELi tegevust iseloomustavat avatud koostööd tehakse siiski muutunud globaalses keskkonnas. Teiste suurte teadusjõudude teadusele tehtavate kulutuste osatähtsus sisemajanduse koguproduktist on praegu suurem kui ELil, geopoliitilised pinged kasvavad ning inimõigused ja põhiväärtused, nagu akadeemiline vabadus, on ohus. Üha enam tuleb ette, et mõni riik püüab saavutada tehnoloogilist juhtpositsiooni diskrimineerivate meetmete abil ning kasutab teadusuuringuid ja innovatsiooni sageli üleilmse mõju ja sotsiaalse kontrolli saamiseks. ELi jõukust ja majanduslikku konkurentsivõimet tuleb suurendada, samuti tuleb tugevdada tema võimet iseseisvalt hankida ja pakkuda oma kodanikele olulisi ohutuid ning turvalisi tehnoloogiaid ja teenuseid.

Vastusena praegustele üleilmsetele suundumustele peaks EL olema eeskujuks ja edendama reeglitepõhist mitmepoolset maailmakorda,³ püüdma saavutada vastastikust avatust teadusuuringute ja innovatsiooni alases koostöös, et oleks lihtsam reageerida üleilmsetele probleemidele, ning vahetama parimaid tavasid. Ta peaks toetama oma avatud strateegilise autonoomia eesmärke,⁴ kohandades samal ajal teatavates valdkondades kahepoolset koostööd ELi mittekuuluvate riikidega.

Seepärast esitab komisjon käesoleva teatisega uue strateegia, milles:

- kinnitatakse veel kord ELi pühendumust olla eeskujuks avatuse säilitamisel rahvusvahelises teadusuuringute ja innovatsiooni alases koostöös, edendades samal ajal võrdseid võimalusi ja põhiväärtustel põhinevat vastastikkust;

¹ <https://www.undp.org/content/undp/en/home/sustainable-development-goals.html>

² *ELis tehtava rahvusvahelise teadus- ja innovatsioonikoostöö parandamine ja keskendamine: strateegiline lähenemisviis* (COM(2012) 497); vt ka 2014. (COM(2014) 567), 2016. (COM(2016) 657) ja 2018. (SWD(2018) 307, 10. lisa) aasta aruanded teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas tehtava rahvusvahelise koostöö strateegia rakendamise kohta.

³ „*ELi suurem panus reeglitepõhisesse mitmepoolsesse maailmakorda*“ (JOIN(2021)3).

⁴ Euroopa avatud strateegilise autonoomia tugevdamise pikaajaline ja valdkondadeüleline perspektiiv esitatakse ka komisjoni 2021. aasta aruandes tulevikusuundade strateegilise analüüsi kohta.

- tugevdatakse ELi juhtivat rolli teadusuuringute ja innovatsiooni alaste mitmepoolsete partnerluste toetamisel, et leida uusi lahendusi keskkonnateemalistele, digitaalsetele, sotsiaalsetele, tervishoiu- ja innovatsioonialastele probleemidele.

Seda üldist lähenemisviisi tuleks rakendada järgmiselt:

- kohandada ELi teadusuuringute ja innovatsiooni alast kahepoolset koostööd, et viia see kooskõlla Euroopa huvide ja väärtustega ning suurendada ELi avatud strateegilist autonoomiat;
- mobiliseerida teadust, tehnoloogiat ja innovatsiooni, et kiirendada kestlikku ja kaasavat arengut ning üleminekut vastupanuvõimelisele teadmuspõhisele ühiskonnale ja majandusele madala ja keskmise sissetulekuga riikides, ning
- teha algatusi, mis põhinevad Euroopa tiimi lähenemisviisil, millega ühendatakse ELi, finantseerimisasutuste ja liikmesriikide meetmed, et saavutada nende maksimaalne tõhusus ja mõju.

Samuti näitab see suunda ELi uue tsiviilotstarbeliste teadusuuringute ja innovatsiooni programmi „Euroopa horisont“ rahvusvahelise mõõtme rakendamisel ning selle koostoimeliste ELi programmidega, eelkõige nabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendiga „Gloaalne Euroopa“.

2. EL KINNITAB PÜHENDUMUST RAHVUSVAHELISELE AVATUSELE JA PÕHIVÄÄRTUSTELE TEADUSUURINGUTE JA INNOVATSIOONI VALDKONNAS

Üleilmse avatuse ja teadusvahetuse edendamiseks peaks EL suurendama oma atraktiivsust teadusuuringute ja innovatsiooni kvaliteetse ning tugeva keskusena. Teadusuuringud on edukad tänu mõttevabadusele, kriitilise mõtlemise arengule, tõenduspõhiste argumentidele ja autoriteedi argumendi tagasilükkamisele. Seetõttu peaks EL pakkuma teadlastele ja novaatoritele jätkuvalt demokraatlikku, kaasavat ja toetavat keskkonda, kus puudub poliitiline sekkumine, ning kaitsma akadeemilist vabadust ja võimalust uudishimust ajendatud teadusuuringuteks, järgides ja kaitses Euroopa Liidu põhiõiguste hartat.

See peaks tagama, et tehnoloogia töötatakse välja üksikisikute ja ühiskonna hüvanguks, vabana autoritaarsusest ning järgides kõrgeid eetilisi standardeid ja inimõigusi. Lisaks peaks EL olema eeskujuks ja pakkuma reeglitel põhinevat innovatsiooni ökosüsteemi ning kaitsma intellektuaalomandi õigusi, mille jõustamise tagab sõltumatu kohtusüsteem. Intellektuaalomandi õiguste kaitse ja jõustamine peaksid aitama kaasa tehnoloogilise innovatsiooni ülekandmisele, edendamisele ja levitamisele viisil, mis soodustab sotsiaalset ja majanduslikku heaolu.

Samal ajal peaks EL oma pikaajaliste teadusuuringute ja innovatsiooni väärtusahelate tugevdamiseks julgustama teadlasi ja novaatoreid panustama üleilmsetesse innovatsiooni ökosüsteemidesse ja neist kasu saama. Samuti peaks EL täiendavalt edendama inimkapitali

arendamisel tehtavat koostööd teadlaste koolitamise ja liikuvuse ning eelkõige Marie Skłodowska-Curie meetmete kaudu⁵.

Selle juhtpositsiooni säilitamiseks jääb ELi teadusuuringute ja innovatsiooni programm maailmale avatuks. See tähendab, et enamikel juhtudel saavad programmis „Euroopa horisont“ osaleda kogu maailma teadlased, olenemata nende asu- või elukohast. EL rahastab üldjuhul madala ja keskmise sissetulekuga riikides asutatud õigussubjektide osalemist programmi „Euroopa horisont“ meetmetes, et toetada nende teadusuuringute ja innovatsiooni alase suutlikkuse arendamist koostoimes naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendiga „Globaalne Euroopa“.

ELi mittekuuluvate riikide ühinemine programmiga „Euroopa horisont“ võimaldab nende kodanikel ja organisatsioonidel meetmetes osaleda üldiselt samadel tingimustel, mida kohaldatakse ELi liikmesriikide kodanike ja organisatsioonide suhtes⁶. Programmiga „Euroopa horisont“ ühinemine võimaldab ELil ja tema partneritel kooskõlastada teadus- ja innovatsioonipoliitika eesmärged, koondada vahendeid, jagada kulusid ning saavutada vastastikune juurdepääs teadmistele, talentidele ja oskusteabele, teadustaristule ja novaatorite uutele turgudele. Et väljendada ELi pühendumust rahvusvahelisele avatusele, pakub programm „Euroopa horisont“ nüüd võimalust programmiga ühineda kõikidele maailma riikidele, kes jagavad Euroopa väärtusi ning kellel on tugev teadus-, tehnoloogia- ja innovatsiooniprofiil.

Selleks, et tugevdada ELi rolli reeglitel ja väärtustel põhineva koostöö valdkonnas, tagades ELi ja liikmesriikide teadus- ja innovatsioonialase välispoliitika sidususe, arutatakse samal ajal ka rahvusvaheliste partneritega rahvusvahelise teadus- ja innovatsioonikoostöö aluseks olevaid väärtusi ja põhimõtteid. Need arutelud toimuvad eelkõige Euroopa teadusruumi üleminekufoorumil, mis on osa tugevamast Euroopa teadusruumist⁷ ning mida juhitakse 2021. aastal esitletud Euroopa teadusuuringute ja innovatsiooni paktiga.

EL peaks koostöös oma rahvusvaheliste partneritega tegema jõupingutusi järgmiste küsimuste ühise mõistmise ja rakendamise nimel.

Akadeemiline vabadus. Akadeemiline vabadus, usaldusväärsus ja institutsiooniline autonoomia moodustavad ELi ülikoolide ja kõrgharidusasutuste selgroo. EL ja selle liikmesriigid peaksid neid ühiseid põhiväärtusi rahvusvahelisel tasandil edendama ja kaitsma ning järgima teadusuuringute vabaduse Bonni deklaratsiooni⁸ põhimõtteid kolmandate riikide puhul.

⁵ https://ec.europa.eu/research/mariecurieactions/node_en

⁶ Varem programmiga „Horisont 2020“ ühinenud riigid, kes on väljendanud huvi programmiga „Euroopa horisont“ ühinemise vastu, on: Norra, Island, Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Montenegro, Põhja-Makedoonia, Serbia, Türgi, Gruusia, Armeenia, Ukraina, Moldova, Tuneesia, Iisrael, Fääri saared ja Šveits. Lisaks ühineb Ühendkuningriik kaubandus- ja koostöölepingu raames ning Maroko ja Kosovo* on väljendanud ühinemise vastu huvi.

⁷ *Uus Euroopa teadusruum teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks* (COM(2020) 628).

⁸ https://www.bmbf.de/files/10_2_2_Bonn_Declaration_en_final.pdf

Teadusuuringute eetilisus ja usaldusväärsus. Uute tehnoloogiasuundumuste kiire areng nõuab praeguste lähenemisviiside pidevat hindamist, et lahendada eetilisi probleeme ja tagada, et uuenduslik tehnoloogia oleks inimkeskne. EL peaks rahvusvahelisel tasandil jätkuvalt tutvustama Euroopa käitumisjuhendit teadusuuringute usaldusväärseuse kohta ja üleilmset käitumisjuhendit väheste ressursidega piirkondades tehtavate teadusuuringute kohta. Ta laiendab oma rahvusvahelisi dialooge eetikast ja usaldusväärsest käsitlevate Euroopa võrgustike kaudu ning toetab teadusuuringute usaldusväärsest käsitlevaid maailmakonverentse⁹.

Sooline võrdõiguslikkus, mitmekesisus ja kaasamine. Kooskõlas komisjoni soolise võrdõiguslikkuse strateegiaga aastateks 2020–2025¹⁰ ning ELi tegevuskavaga soolise võrdõiguslikkuse ja naiste mõjuvõimu suurendamiseks ELi välistegevuses¹¹ peaks EL arvestama soolist mõõdet ja lõimima selle rahvusvahelisse koostöösse. Lisaks peaks ta ELi mittekuuluvate riikidega peetavate dialoogide abil edendama ka üleilmset tasandil teadusuuringute ja innovatsiooni soolist tasakaalu ja võrdsust, noorte mõjuvõimu suurendamist, kaasamist ja mitmekesisust laiemas mõttes¹².

Avatud andmed ja avatud teadus. Kui muuta teadusandmed võimalikult avatuks, standardituks ja koostalitlusvõimeliseks, toob see kasu nii ELile kui ka maailmale, kui sama teevad ka teised riigid ja piirkonnad. EL peaks jätkuvalt toetama selliseid organeid ja platvorme nagu Teadusandmete Liit ja Rahvusvahelise Teadusnõukogu andmekomitee, samuti OECD, ÜRO ja G7 jõupingutusi. Üldine eesmärk on muuta andmekogumid leitavaks, juurdepääsetavaks, koostalitlusvõimeliseks ja taaskasutatavaks (FAIR). EL toetab ka Euroopa avatud teaduse pilve rahvusvahelist teavitustegevust.

Standardid. ELil on üleilmsete standardite kehtestajana juhtpositsioon, mida tuleks muu hulgas edasi viia ning võtta suurem roll normide kehtestamisele eelnevate ja standardimisalaste teadusuuringute valdkonnas tehtavas rahvusvahelises koostöös.

Tõenduspõhine poliitikakujundamine. EL ja selle liikmesriigid on kujunenud tõenduspõhise poliitikakujundamise juhtivateks praktikuteks. Nad peaksid oma teadussaavutusi jagama, et saada poliitilisi teadmisi ja kogemusi, ning tegema koostööd üleilmsete võrgustikega.

Lisaks aitaks see, kui EL keskenduks oma välis- ja julgeolekupoliitikas **teadusdiplomaatia** kaudu rohkem teadusele ja tehnoloogiale, tal levitada nn pehmet jõudu ning edendada

⁹ Kaasates rahvusvahelisi organisatsioone, nagu Maailma Terviseorganisatsioon ning ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon.

¹⁰ *Võrdõiguslik liit: soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025* (COM(2020) 152 final)

¹¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/swd_2020_284_en_final.pdf

¹² ELi soolise võrdõiguslikkuse poliitika tegevuskava, mis ulatub soolisest võrdõiguslikkusest kaugemale, on esitatud järgmistes strateegiates ja raamistikutes: ELi rassismivastane tegevuskava 2020–2025 (COM(2020) 565 final); LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025 (COM(2020) 698 final); Romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik (COM(2020) 620 final); Püüetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030 (COM(2021) 101 final)

tõhusamalt oma majanduslikke huve ja väärtusi, samuti vastata partnerriikide nõudlusele ja huvidele ning toetuda ELi tugevatele külgedele teadus- ja innovatsioonijõuna.

EL peaks töötama 2021. aastal koostöös Euroopa teadusruumi üleminekufoorumi¹³ liikmesriikidega välja põhimõtted rahvusvaheliseks koostööks teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas ning seejärel edendama neid põhimõtteid mitmepoolses dialoogis partnerriikidega ja rahvusvahelistel foorumitel.

3. TEADUSUURINGUTE JA INNOVATSIOONI ALASE ÜLDISE LÄHENEMISVIISI TASAKAALUSTAMINE: VÕRDSETE VÕIMALUSTE JA VASTASTIKKUSE SUUNAS

ELi jõupingutusi vastastikuse avatuse edendamiseks üleilmsel tasandil võivad ohustada majanduse ümberkujundamise käigus tekkivad geopoliitilised pinged. Konkurents tehnoloogilise juhtpositsiooni nimel sunnib teatavaid ELi mittekuuluvaid riike võtma piiravaid või diskrimineerivaid meetmeid, mis on ELi innovaatorite, ettevõtjate ja eelkõige idufirmade suhtes ebaausad. Samal ajal võib välissekkumine kahjustada ELi teadus- ja innovatsioonisüsteemide usaldusväarsust ja autonoomiat.

Neil põhjustel nõuab ELi lähenemisviisi tasakaalustamist, et paremini kaitsta ELi huve, väärtusi ja asjatundlikkust, suurendada vastupanuvõimet, säilitades samas laialdase avatuse koostööle.

Kooskõlas hiljuti kavandatud määrusega, milles käsitletakse välissubsiidiumide moonutamist, ja ajakohastatud tööstusstrateegiaga¹⁴ peaks EL jõulisemalt edendama võrdseid võimalusi ja vastastikkust, et järgida põhiväärtusi ja põhimõtteid, kaitsta intellektuaalomandi õiguste kasutamist, tagada varustuskindlus ning soodustada õiglaseid innovatsiooni ökosüsteeme, mida ei moonutata põhjendamatute eeskirjade või välissubsiidiumidega. Meetmed peaksid olema suunatud avatud standardite kehtestamisele, mittediskrimineerivatele riiklikele toetustele ja proteksionistlike seaduste puudumisele.

EL peaks neid küsimusi käsitlema rahvusvahelistel foorumitel, nagu Maailma Kaubandusorganisatsioon ja Maailma Intellektuaalse Omandi Organisatsioon. Samuti peaks ta vajaduse korral tegelema ELi mittekuuluvate riikidega otse mitmesuguste dialoogide ja läbirääkimiste kaudu, mis toimuvad asjakohaste lepingute alusel, nagu raamprogrammi kohased assotsieerimislepingud, ELi teadus- ja tehnoloogiaalase koostöö lepingud¹⁵ kolmandate riikidega ning ELi kaubandus- ja investeerimislepingud, sealhulgas WTO intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide leping¹⁶.

¹³ Uus Euroopa teadusruum teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks (COM(2020) 628).

¹⁴ COM(2021) 223 final; COM(2021) 350 final.

¹⁵ Praegu on sõlmitud teadus- ja tehnoloogiaalase koostöö lepingud Euroopa Liidu ning Alžeeria, Argentina, Austraalia, Brasiilia, Kanada, Tšiili, Hiina, Egiptuse, India, Jaapani, Jordaania, Korea, Mehhiko, Maroko, Uus-Meremaa, Venemaa, Lõuna-Aafrika, Šveitsi, Tuneesia, Ukraina ja Ameerika Ühendriikide vahel.

¹⁶ https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm

Lisaks kavatseb komisjon pidada ELi nimel läbirääkimisi sihipäraste tegevuskavade üle, mis hõlmavad teadusuuringute ja innovatsiooni alast koostööd tugevat teadusuuringute ja innovatsiooni baasi omavate ELi mittekuuluvate riikidega. Nendes tegevuskavades, mis kujutavad endast mittesiduvaid leppeid, tuleks selgelt sätestada raamtingimused, mida mõlemad osapooled peavad täitma, ning määrata kindlaks vahe-eesmärgid ja rakendamise ajakava. EL peaks tulevikus kahepoolse koostöö jätkamise ja laiendamise tingimuseks seadma konkreetseid edusammud, mida jälgitakse kohapeal ja mis on suunatud tegevuskavades seatud eesmärkide saavutamisele.

Lisaks on programmi „Euroopa horisont“ käsitleva määruse artikli 22 lõikes 5 sätestatud, et tööprogramm võib piirata osalemist programmi „Euroopa horisont“ meetmetes, kui on põhjendatud vajadus kaitsta ELi strateegilisi varasid,¹⁷ huve,¹⁸ autonoomiat¹⁹ või julgeolekut²⁰. Sellises erandlikus ja põhjendatud olukorras võib EL piirata programmis osalemist, lubades seda ainult liikmesriikides asutatud õigussubjektidele või konkreetsetes assotsieerunud või muudes ELi mittekuuluvates riikides asutatud õigussubjektidele. Tööprogrammist võib samuti välja jätta õigussubjektid, kes on asutatud liidus või assotsieerunud riikides, mis on mitteassotsieerunud kolmandate riikide otsese või kaudse kontrolli all.

Mis tahes piiranguid tuleks alati kohaldada kooskõlas ELi õigusaktides sätestatud menetlusega ja järgides ELi rahvusvahelistest lepingutest tulenevaid kohustusi. Piirangud peaksid olema erandlikud ja nõuetekohaselt põhjendatud, võimaldades programmidel jääda reeglina avatuks.

Tagamaks, et EL ja selle liikmesriigid ühtlustavad oma lähenemisviisi teatavates teadusuuringute ja innovatsiooni valdkondades avatud strateegilise autonoomia poole püüdlisel, kohandades selleks oma rahvusvahelise koostöö konkreetsetele poliitilistele huvidele vastavaks, teeb komisjon ettepaneku konsulteerida liikmesriikidega asjakohastel foorumitel.

Samal ajal teeb komisjon ettepaneku kasutada ennetusmeetmetena asjakohaselt programmi „Euroopa horisont“ määruse sätteid, et veelgi vähendada ELi huvide kahjustamise ohtu, näiteks sätteid, mis käsitlevad tulemuste kasutamist mitteassotsieerunud kolmandates riikides

¹⁷ Näiteks ELile kuuluv tundlik taristu, nagu Galileo või Copernicuse satelliidid, mille tegevuse katkemine mõjutaks märkimisväärselt ELi, kuna ta ei ole suutnud neid funktsioone töös hoida.

¹⁸ Hõlmab aktiivseid ja passiivseid huve, mille EL on oma välispoliitika eri osades kindlaks teinud, põhiõiguste ja -väärtuste edendamist või intellektuaalomandi õiguste kaitset.

¹⁹ Nagu on sätestatud kaubanduspoliitika läbivaatuses, hõlmab avatud strateegiline autonoomia i) vastupanuvõimet ja konkurentsivõimet ELi majanduse tugevdamiseks; ii) kestlikkust ja õiglust, millest nähtub vajadus vastutustundlike ja õiglaste ELi meetmete järele, ning iii) enesekehtestamist ja eeskirjadel põhinevat koostööd, et näidata ELi eelistust teha rahvusvahelist koostööd ja pidada dialoogi, aga ka tema valmisolekut võidelda ebaausate tavade vastu ja kasutada vajaduse korral oma huvide kaitsmiseks autonoomseid vahendeid.

²⁰ Euroopa julgeolek hõlmab näiteks ELi kaitsmist väliste ja sisemiste ohtude eest ning sisaldab näiteks selliste elutähtsate taristute kaitset ja vastupidavust süsteemsete riskide ja hübriidohtude vastu, nagu energiataristud, andmed ja võrgud, sealhulgas kosmose jälgimine ja seire ning valitsuste satelliitside.

(artikli 39 lõige 6), tulemuste omandiõiguse üleandmist (artikli 40 lõige 4) või kolmandate riikidega sõlmitud julgeolekukokkuleppeid (artikli 20 lõige 1).

Samuti kavatakse komisjon esitada suunised tegelemiseks ELi teadusorganisatsioonidele ja kõrgharidusasutustele suunatud välissekkumisega. Nimetatud suuniste eesmärk on kaitsta põhiväärtusi, tagades akadeemilise vabaduse, aususe ja institutsioonilise autonoomia, ning kaitsta üliõpilasi, teadlasi ja novaatoreid ning peamisi uurimistulemusi sundivate, varjatud, petlike või korruptiivsete välisosalejate eest.

Komisjon esitab kooskõlas intellektuaalomandi tegevuskavaga²¹ ka intellektuaalomandi aruka kasutamise tegevusjuhised²². Eesmärk on tõsta ülikoolide, teadusorganisatsioonide ja ettevõtjate teadlikkust teadmiste ja intellektuaalomandi haldamise tähtsusest rahvusvahelises keskkonnas.

Tagamaks, et EL saab iseseisvalt reageerida üleilmsetele kriisidele ja leevendada tsiviiljulgeoleku valdkonnas ELi mittekuuluvatest riikidest sõltuvuse ohtu, peaks ta tugevdama oma tsiviiljulgeolekutööstust, kasutades selleks ambitsioonikat ja võimetest lähtuvat lähenemisviisi julgeolekualastele teadusuuringutele ja innovatsioonile.

Euroopa Liit peaks tegema järgmist:

- leppima kokku sihipärastes kahepoolsetes tegevuskavades prioriteetsete ELi-väliste partneritega, kellel on tugev teadusuuringute ja innovatsiooni baas, ning kehtestama ühised kohustused, et rakendada raamtingimusi võrdsete tingimuste tagamiseks ja ühiste väärtuste edendamiseks.

Komisjon teeb järgmist:

- töötab 2021. aastal välja ja edendab suuniseid ELi teadusasutustele ja kõrgharidusasutustele suunatud välissekkumisega tegelemiseks, ning
- esitab 2022. aasta lõpuks tegevusjuhise intellektuaalomandi aruka kasutamise kohta rahvusvahelises kontekstis, et suurendada ülikoolide, teadusasutuste ja ettevõtjate teadlikkust.

4. ÜLEILMSETE JÕUPINGUTUSTE KOONDAMINE GLOBAALSETE PROBLEEMIDE ÜHISEKS LAHENDAMISEKS

COVID-19 pandeemia andis maailmale olulise õppetunni, mida tuleks võrdselt kohaldada kliimamuutuste, elurikkuse kriisi ja muude üleilmsete probleemide suhtes: see tõi välja riikide ebavõrdse haavatavuse, näitas, et riigi piires ei ole pandeemiat võimalik ohjeldada, ning osutas nii vajadusele kui ka kasutamata potentsiaalile teha koostööd ühise heaolu nimel. Pandeemiast põhjustatud majanduskriis pakub ka ainulaadset võimalust järgida parema

²¹ „Innovatsioonipotentsiaali rakendamine – intellektuaalomandi tegevuskava ELi majanduse taastamise ja vastupidavuse toetamise suurendamiseks“ (COM(2020) 760).

²² Uus Euroopa teadus- ja innovatsiooniruum (COM (2020) 628).

taastamise põhimõtet, keskendudes jätkusuutlikkusele keskkonnahoidliku majanduse taastamise kontekstis.

Sellest tulenevalt peaks EL oma reeglitel ja väärtustel põhinevale kavandatavale koostööle tuginedes püüdma jätkuvalt tuua riike kogu maailmas kokku teadusuuringute ja innovatsiooni alastes mitmepoolsetes partnerlustes, milles keskendutakse lahenduste leidmisele sellistele üleilmsetele probleemidele nagu kliimamuutused, elurikkuse kriis, saaste, ressursside ammendumine või nakkushaigused, sealhulgas kriisiolukordades,²³ ning võimaldatakse rohe- ja digiüleminekut.

Teadusuuringute ja innovatsiooni alaseid mitmepoolseid partnerlusi peaksid inspireerima edukad koostöömudelid, nagu Atlandi ookeani alaste teadusuuringute liit²⁴. See liit on teadusdiplomaatia alaste jõupingutuste tulemus, mis koondab teadlasi, poliitikakujundajaid ning avaliku ja erasektori sidusrühmi, et Atlandi ookeani paremini mõista ja hooldada. Olemasolevatele jõupingutustele või uutele algatustele tuginedes peaksid mitmepoolsed partnerlused olema eri vormis, vastavalt nende rõhuasetusele ja eesmärkidele. Need võivad ulatuda partnerite vahelistest mitteametlikest kokkulepetest, mis on sõlmitud selleks, et koordineerida nende sõltumatuid investeeringuid olulistesse valdkondadesse, kuni partnerlusteni, millega nähakse ette vahendite koondamine ühisalgatustesse.

4.1. Üleilmsete jõupingutuste suunamine õiglase roheülemineku suunas

Maailma liidrina, kes on pühendunud sellele, et saada 2050. aastaks maailma esimeseks kliimanetraalseks ühenduseks, jätkab EL rahvusvaheliste jõupingutuste juhtimist ja keskkonnaprobleemide lahendamist koos oma rahvusvaheliste partneritega, eelkõige maailma suurte majandusriikide ja kasvuhoonegaaside heite tekitajatega. Rahvusvaheline koostöö kliima- ja keskkonnateaduste valdkonnas on äärmiselt oluline, et toetada tõenduspõhist poliitikat kliima- ja elurikkuse kriisidega toimetulekuks ja nendega kohanemiseks. Samuti tuleks koostöös keskenduda puhta tehnoloogia arendamisele kooskõlas Pariisi kokkuleppe ja Euroopa rohelise kokkuleppega, järgides olulise kahju ärahoidmise põhimõtet. Nende eesmärkide saavutamiseks on programmi „Euroopa horisont“ peamised strateegilised suunad kliimameetmed ja heitkoguste vähendamine, keskkonnaseisundi halvenemise vastu võitlemine, saastega võitlemine, ringmajanduse edendamine ja õiglase ülemineku. Seda tehakse sihtotstarbeliste uurimisteemade ja partnerluste kaudu, mis on osalemiseks avatud ELi mittekuuluvatele riikidele.

Lisaks peaks EL oma keskkonnahoidliku tehnoloogia alase juhtpositsiooni tagamiseks püüdlema tehnoloogialiidritega loodavate strateegiliste partnerluste poole ja tegema koostööd üleilmsete foorumite kaudu, toetades samal ajal ELi keskkonnahoidlike standardite kasutuselevõttu kogu maailmas. Seda tuleks teha erinevate projektide ja asutuste kaudu, nagu on osutatud allpool.

²³ *ELi humanitaartegevuse kohta: uued väljakutsed, samad põhimõtted*, COM(2021) 110.

²⁴ <https://allatlanticocean.org>.

Atlandi ookeani alaste teadusuuringute liit. Selleks et tugevdada rahvusvahelist mereuuringute ja -innovatsiooni alast koostööd ning panustada aktiivselt üleilmsetesse algatustesse, nagu ÜRO ookeaniteaduse kestliku arengu aastakümme (2021–2030), suurendab komisjon ELi toetust Atlandi ookeani alaste teadusuuringute liidule. Samal ajal jäävad Arktika piirkonna teadusuuringud ELi prioriteediks, kus ta näitab eeskuju ülemaailmsel juhtpositsioonil.

Innovatsioonimissioon²⁵. See on 24 riigi ja Euroopa Liidu üleilmne algatus, mille eesmärk on kiirendada puhta energia alast innovatsiooni ja millega ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 26. istungjärgul näidati üleilmset juhtpositsiooni kliimaeesmärkide saavutamisel. Komisjon teeb ettepaneku tugevdada ELi pühendumust innovatsioonimissioonile, laiendades koostööd uutele partneritele, ühtlustades teadusuuringute kavasid, tuginedes tugevatele külgedele, nagu vesinikustrateegia,²⁶ ja tõhustades sidemeid programmi „Euroopa horisont“ asjaomaste partnerluste vahel. Sellega seoses juhib EL koos Austraalia, Tšiili, Saksamaa ja Ühendkuningriigiga vesinikumissiooni ulatuse kindlaksmääramist. Missioon on plaanis käivitada 2021. aasta juunis toimival konverentsil „Mission Innovation 2.0“.

Maa Jälgimise Grupp (GEO). Komisjon on 2021. aastal selle üleilmse Maa seire võrgustiku juhtiv kaasesimees. GEO suudab kokku tuua valitsus- ja akadeemilisi asutusi, andmepakkujaid, ettevõtjaid, insenere ja kodanikke, et luua Maa seirel põhinevaid uuenduslikke lahendusi üleilmsetele keskkonna-, sotsiaal- ja tervishoiuprobleemidele.

Rahvusvaheline biomajanduse foorum. Biomajanduse strateegia raames edendab komisjon innovatiivsemat, ressursitõhusamat ja konkurentsivõimelisemat ühiskonda, mis ühendab toiduga ja toitumisealase kindlustatuse ning taastuvate loodusvarade säästva kasutamise tööstuslikus tootmises, ja tagab samal ajal keskkonnakaitse. ELi strateegia „Talustaldrikule“²⁷ raames soodustab komisjon üleilmisel tasandil koostööd põllumajandusalaste teadusuuringute sellistes prioriteetsetes valdkondades nagu mulla seisund²⁸ ja toidusüsteemid²⁹ ning hindab toidusüsteemide teaduslase rahvusvahelise platvormi teostatavust, võttes arvesse ÜRO toidusüsteemide 2021. aasta tippkohtumist.

EL toetab nii **valitsustevahelist kliimamuutuste rühma (IPCC)** kui ka **valitsustevahelist bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteemi teenuseid käsitlevat teaduslik-poliitilist foorumit (IPBES)**. Komisjon kavatses tutvustada ELi tööd kliimateaduse toetamisel ÜRO kliimamuutuste konverentsil (COP26), et rõhutada ELi rolli kliimanetraalsusele ülemineku ja vastupanuvõime suurendamise peamise võimaldajana. EL peaks edendama

²⁵ Innovatsioonimissioon (<http://mission-innovation.net/>) on üleilmne algatus, mis kuulutati välja 2015. aastal ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni osaliste konverentsi 21. istungjärgul ja mille eesmärk on kiirendada puhta energia alast innovatsiooni. Euroopa Liit on praegu selle juhtkomitee esimees.

²⁶ <http://mission-innovation.net/our-work/innovation-challenges/renewable-and-clean-hydrogen/>

²⁷ https://ec.europa.eu/food/farm2fork_en

²⁸ Rahvusvaheliste teaduskonsortsiumide asutamise ja toetamise kaudu ning komisjoni osalemise kaudu põllumajandussektori kasvuhooonegaaside ülemaailmses teadusliidus.

²⁹ Toit 2030: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/environment/bioeconomy/food-systems/food-2030_en

valitsustevahelise kliimamuutuste rühma ja bioloogilist mitmekesisust käsitleva valitsustevahelise foorumi koostoimet, võttes arvesse kliimamuutuste ja bioloogilise mitmekesisuse kriiside vastastikust sõltuvust ning ELi elurikkuse strateegiat aastani 2030.

Ühtlasi on komisjon **rahvusvahelise ressurside töörühma** (IRP) kaasesistujaks ja edendab töörühma tegevust. Töörühm annab nõu ressursitõhususe ja ringmajanduse kohta, mis on väga oluline ELi ringmajanduse uue tegevuskava (CEAP) jaoks, et käivitada ringmajanduse ja ressursitõhususe üleilmne liit³⁰ (GACERE) ning anda panus G7 ja G20 töösse.

Algatusega „**Uus Euroopa Bauhaus**“³¹ soovitakse muuta Euroopa roheline kokkulepe³² kõigi jaoks kultuuriliseks, inimkeskseks, positiivseks ja käegakatsutavaks kogemuseks ning kiirendada tehiskeskonna keskkonnahoidlikumaks muutmist. Sellega püütakse lahendada kohalikul tasandil kõige pakilisemad probleemid, mis on olemas nii ELi kui ka üleilmsel tasandil.

Euroopa Liit peaks tegema järgmist:

- veelgi tugevdama rahvusvahelist merendusala teadus- ja innovatsioonikoostööd Atlandi ookeani alaste teadusuuringute mitmepoolse liidu kaudu, tuginedes selle edule, koondades selle tulemused ja tugevdades selle põhjapoolusest lõunapooluseni ulatuvat mõõdet;
- kasutama oma juhtpositsiooni innovatsioonimissiooni haldamisel, et mitmepoolset liitu ühtsemaks muuta, keskendudes läbimurdeliste energiatehnoloogiate ja -algatustega seotud rahvusvahelistele innovatsioonimeetmetele, mis rõhutavad liidu üleilmsel juhtivat rolli Euroopa rohelisele kokkuleppe kohaste kliima- ja keskkonnanäesmärkide saavutamisel.

Komisjon teeb järgmist:

- toetab teadus- ja innovatsioonipoliitika alast mitmepoolset koostööd õiglaste, tervislike ja keskkonnasõbralike toidusüsteemide valdkonnas, eelkõige rahvusvahelise biomajandusfoorumi, rahvusvaheliste teaduskonsortsiumide ja põllumajandussektori kasvuhoonegaaside ülemaailmse teadusliidu kaudu ning
- loob 2022. aastal algatuse „Uus Euroopa Bauhaus“ raames rahvusvahelise teadmishalduse platvormi, mis võimaldab levitada teavet standardite, suuniste ja rahastamisvõimaluste kohta, talletada ideid, vahetada parimaid tavasid ning osaleda kogukonna juhtimises.

³⁰ https://ec.europa.eu/environment/international_issues/gacere.html

³¹ https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_et

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1596443911913&uri=CELEX:52019DC0640#>

4.2. Digiülemineku edendamine

2030. aasta digikompass³³ aitab suunata ELi jõupingutusi, et edendada üldist lähenemisviisi peamistele tehnoloogilistele ja regulatiivsetele arengusuundumustele, sealhulgas rahvusvahelise ühenduvuse ja standardite valdkonnas. EL peaks tugevdama rahvusvahelist lähenemisviisi usaldusväärsetele andmevoogudele, edendades samal ajal oma turvalise, avatud ja vastupanuvõimelise üleilmse interneti mudelit ning püüdma saavutada turulepääsuga seotud kaugleulatuvaid eesmärke. Koostöö teadusuuringute ja innovatsiooni vallas on üks vahendeid, mis aitab edendada digipartnerlusi maailma eri piirkondadega. Rahvusvahelised digipartnerlused peaksid looma ELi ettevõtjatele rohkem võimalusi, suurendama e-kaubandust turvaliste võrkude kaudu, järgima ELi standardeid ning põhiõigusi ja -väärtusi ning looma toetava rahvusvahelise keskkonna inimkeskseks digiüleminekuks.

Edendatakse rahvusvahelisi digipartnerlusi järgmistes valdkondades: i) inimkeskne poliitika ja õigusnormid; ii) kohandatud ja täiustatud lahendused digitaalse ühenduvuse jaoks; iii) töhustatud innovatsioonipartnerlused digitaalsete teadusuuringute ja innovatsiooni alaste ökosüsteemidega; iv) keskendumine peamistele tehnoloogiatele, nagu tehisintellekt, plokiahel, asjade internet, suurandmed, kosmoseandmed, digitehnoloogia rakendused rohelisele majandusele üleminekuks, tervishoid ja haridus, ning sellega seotud teaduspartnerlustele. Näited:

– koos Indiaga luuakse tehisintellekti rakkerühm, et panna ühine alus koostööks konkreetsetel kasutusjuhtudel ning sellistel teemadel nagu eetilise tehisintellektiga seotud teadusuuringud ja innovatsioon ning standardimine;

– toetatakse lairibaühenduse kasutuselevõttu Lääne-Balkani ja idapartnerluse riikides ning Euroopa naabruses asuvate riikide, Aafrika, Ladina-Ameerika, India ja ASEANiga tehtavaid digitaalse ühenduvuse projekte, muu hulgas selleks, et edendada teadusuuringute ja innovatsiooni alaste jõupingutuste koondamist;

– toetatakse Ladina-Ameerika ja Kariibi mere riikidega sõlmitud digiliidu ühenduskomponendi käivitamist, mis põhineb Lõuna-Ameerika ja Euroopa vahelisel otsesel kiudoptilisel kaabliühendusel (BELLA kaabel).

Erasektoril on digiüleminekuga seotud teadusuuringutes ja innovatsioonis oluline roll. See seotakse strateegiliste algatustega, mille eesmärk on suurendada ELi oskusteavet mitmes strateegilises digivaldkonnas.

Rahvusvahelised digipartnerlused³⁴ võimaldavad korraldada ühiseid teadusuuringuid, sealhulgas tööstusküsimusi käsitlevate ühissettevõtete kaudu, mis toetavad ELi juhtpositsiooni selliste arenevate tehnoloogiate alal nagu 6G, või digitehnoloogia kasutamine toimetulekuks kliimamuutuste ja keskkonnaprobleemidega.

³³ 2030. aasta digikompass: Euroopa tee digikiümnendil, COM(2021) 118.

³⁴ https://ec.europa.eu/international-partnerships/topics/digital-partnerships_en

Rahvusvahelisi digipartnerlusi teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas aitab edendada ka üleilmne platvorm „Digitaalsus arengu heaks“,³⁵ mille EL on loonud inimkeskse digiülemineku toetamiseks ja mis koondab arvukaid sidusrühmi. Platvorm „Digitaalsus arengu heaks“ koondab mitmesuguseid digitaalseid algatusi ja toetab ELi, liikmesriikide ja finantseerimisasutuste ressursside kombineerimist, kasutades koordineeritud mõju saavutamiseks Euroopa tiimi lähenemisviisi. Platvormil on kavas luua piirkondlikud harukontorid Aafrikas, Aasias, Ladina-Ameerikas ja Kariibi mere piirkonnas ning ELi idanaabruses, et kaasata kõiki kõnealustes piirkondades tegutsevaid asjakohaseid sidusrühmi.

Euroopa Liit peaks tegema järgmist:

- edendada ühiseid teadusuuringuid, sealhulgas tööstusküsimusi käsitlevate ühisettevõtete raames, mis toetavad ELi juhtpositsiooni selliste arenevate tehnoloogiate alal nagu 6G või digitehnoloogia kasutamine toimetulekuks kliimamuutuste ja keskkonnaprobleemidega;
- looma tugevad rahvusvahelised digipartnerlused, mis vastavad 2030. aasta digikompassi neljale sambale.

4.3. Üleilmse tervishoiualase koostöö tugevdamine

COVID-19 pandeemia on näidanud, et nii EL kui ka kogu maailm peavad oluliselt suurendama oma valmisolekut ja sotsiaal-majanduslikku vastupanuvõimet tervishoiualastele ja muudele vapustustele. Madala ja keskmise sissetulekuga riikides ning konfliktipiirkondades on pandeemia toonud veelgi selgemalt esile vajaduse tugevdada tervishoiusüsteemi ning töötada välja terviseohutust käsitlev üldine lähenemisviis. EL on kasutanud oma tugevaid rahvusvahelisi partnerlussuhteid, et kiirendada jõupingutusi viiruse hävitamiseks, algatada koroonaviiruse üleilmne tõkestamine, mille rahastamiseks on kogu maailmas annetatud ligikaudu 16 miljardit eurot, arendada COVID-19 andmeplatvormi³⁶ ja avaldada ELi COVID-19 teadusuuringute manifest. EL täitis koos Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) ja selle rahvusvaheliste partneritega juhtrolli COVID-19 tõrje vahenditele juurdepääsu raamistikku „ACT Accelerator“³⁷ ja COVAXi mehhanismi³⁸ loomisel. Kõnealuse kahe algatuse eesmärk on välja töötada ohutu ja tõhus COVID-19 diagnostika, ravi ja vaktsiinid ning tagada nende võrdne jaotamine. Ka ELi ravimistrateegia³⁹ eesmärk on veelgi tugevdada ELi kui juhtiva osaleja rolli üleilmsetes tervishoiualastes teadusuuringutes ja innovatsioonis, millest võivad kasu saada patsiendid kogu maailmas.

Komisjon korraldab sellele edule tuginedes ja oma juhtpositsiooni tugevdades 2021. aastal koos G20 eesistujariigi Itaaliaga üleilmse tervishoiualase tippkohtumise, et teha kokkuvõtte

³⁵ https://ec.europa.eu/international-partnerships/news/team-europe-digital4development-hub-launched-help-shape-fair-digital-future-across-globe_en

³⁶ <https://joinup.ec.europa.eu/collection/digital-response-covid-19/news/european-covid-19-data-platform>

³⁷ <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator>

³⁸ <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax>

³⁹ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/human-use/docs/pharma-strategy_report_en.pdf

üldisest reageerimisest COVID-19 pandeemiale, sealhulgas raamistiku „ACT Accelerator“ toimimisest, et parandada pandeemiaks valmisolekut ja sellele reageerimist nii praegu kui ka tulevikus. Tippkohtumise käigus on kavas välja töötada ja heaks kiita ka edasise mitmepoolse koostöö ja ühismeetmete põhimõtted, et ennetada tulevase üleilmseid tervishoiukriise ning võtta ühine kohustus luua tervislikum, ohutum, õiglasem ja kestlikum maailm.

Sellega seoses peaks EL edendama ELi rahastatava Euroopa platvormi ja raamistiku „ACT Accelerator“ partnerluse vahelist koostööd uuringute vallas, eelkõige selleks, et tagada kliinilise tõendusmaterjali kiire jagamine ravi- ja vaktsiinikandidaatide hindamise eesmärgil. See parandab valmisolekut võitluseks viiruse uute variantidega ning aitab kiiresti tarnida tõhusaid vaktsiine ja ravimeetodeid kooskõlas ELi vaktsiinistrateegia⁴⁰ ning ELi strateegiaga COVID-19 ravi kohta⁴¹.

Komisjoni võtab keskpikas ja pikas perspektiivis täiendavaid kohustusi, et tugevdada tervishoiusüsteeme ja üleilmset terviseohutust ning hõlbustada juurdepääsu ravimitele ja tervisetoodetele, eelkõige teadusuuringute, innovatsiooni, suutlikkuse suurendamise ja kohaliku tootmise toetamise kaudu, pidades silmas, et asjaomases strateegias on kesksel kohal digitaalsed uuendused. Komisjon pöörab erilist tähelepanu suurt koormust põhjustavate haigustega seotud teadusuuringutele ja innovatsioonile, ning nakkushaiguste ja mittenakkuslike haigustele või emade ja laste tervishoiuga seotud teemadele.

Komisjon tugineb oma töös üleilmsetele tervisealastele ühendustele (nii pikemaajalised partnerid kui ka organisatsioonid, millega on ühinetud viimaste aastate jooksul), mis tegutsevad sellistes olulistest sektorites nagu haruldased haigused,⁴² kroonilised mittenakkuslikud haigused,⁴³ antimikroobikumiresistentsus⁴⁴ ja personaalmeditsiin⁴⁵. Lisaks on komisjon teinud ettepaneku toetada Euroopa ja arengumaade kliiniliste uuringute partnerlust (EDCTP), mille eesmärk on vähendada vaesusega seotud nakkushaiguste individuaalset, sotsiaalset ja majanduslikku koormust Sahara-taguses Aafrikas, toetada suurte nakkushaiguspuhangute uurimist⁴⁶ ning parandada uute nakkushaiguste vastaste vaktsiinide väljatöötamist ja kättesaadavust⁴⁷.

⁴⁰ COM (2020) 245 final.

⁴¹ COM (2021) 355 final.

⁴² Haruldaste haiguste uurimise rahvusvaheline konsortsium (International Rare Diseases Research Consortium): <https://irdirc.org/about-us/vision-goals/>

⁴³ Ülemaailmne krooniliste haiguste liit (Global Alliance for Chronic Diseases): <https://www.gacd.org/>

⁴⁴ Antimikroobikumiresistentsust käsitleva ühise kavandamise algatus – Antimikroobikumiresistentsuse alane partnerlus „One Health“ (Joint Programming Initiative on Antimicrobial Resistance - One Health antimicrobial resistance partnership): <https://www.jpamr.eu/>

⁴⁵ Rahvusvaheline personaalmeditsiini konsortsium (International Consortium for Personalised Medicine): <https://www.icpermed.eu/>

⁴⁶ Nakkushaigusteks valmisoleku teadusuuringute üleilmne koostöövõrgustik (Global Research Collaboration for Infectious Disease Preparedness): <https://www.glopid-r.org/>

⁴⁷ Epideemiateks valmisoleku uuenduste koalitsioon (Coalition for Epidemic Preparedness Innovations): <https://cepi.net/>

Komisjon osaleb koos Euroopa Raviametiga aktiivselt ka algatustes, mis annavad strateegilisi suuniseid ja soovitusi, soodustades teabevahetust ja koostööd farmaatsiaalaste teadusuuringute tulemusi reguleerivate üleilmsete asutuste vahel⁴⁸.

Neid rahvusvahelisi partnerlusi on kavas tugevdada, kaasates vajaduse korral Maailma Terviseorganisatsiooni ja muid tervishoiuvaldkonnas tegutsevaid üleilmseid partnereid.

Komisjon teeb järgmist:

- panustab keskpikka ja pikaajalisse tegevuskavasse, milles käsitletakse terviseohutust, valmisolekut ja tervishoiusüsteemi tugevdamist;
- edendab ELi rahastatava Euroopa platvormi ja COVID-19 tõrje vahenditele juurdepääsu raamistiku „ACT Accelerator“ partnerluse vahelist koostööd uuringute vallas ning püüab saavutada raamistiku „ACT Accelerator“ eesmärged, parandades juurdepääsu ravimitele ja tervishoiutoodetele, eelkõige teadusuuringute, innovatsiooni, digitaalsete tervishoiuvahendite arendamise ja edendamise ning kohaliku tootmisvõimsuse suurendamise kaudu partnerriikides, ja
- toetab üleilmse tervishoiualase ühisettevõtte loomist Euroopa ja arengumaade kliiniliste uuringute partnerluse raames, kus EL teeb koostööd liikmesriikidega, programmiga „Euroopa horisont“ ühinenud riikidega ja Aafrika riikidega, et võidelda nakkushaiguste ja rahvatervisealaste hädaolukordadega Sahara-taguses Aafrikas.

4.4. Innovatsiooni edendamine

Tänu digitaalse ühenduvuse ja kirjaoskuse jätkuvale paranemisele tekib rohujuuretasandi novaatoreid kõikjal maailmas, nii suurtes linnades kui ka kaugetes maapiirkondades. Nad suhtlevad omavahel, jagavad teavet ja töötavad välja lahendusi üleilmsetele probleemidele kõigis valdkondades. Selle tohutu potentsiaali edendamiseks ja ärakasutamiseks ning ELi ühenduvusstrateegia⁴⁹ toetamiseks peaks EL looma kõigile kasulikud rahvusvahelised innovatsioonipartnerlused, mis koosnevad inkubaatorite ja kiirendajate võrgustikest riikides ja piirkondades, kus ettevõtlikkus ning investeeringud on vastastikku avatud. Need partnerlused peaksid muu hulgas soodustama nn pehme maandumise programmide⁵⁰ loomist ja idufirmade koostööd ELi ja kolmandate riikide vahel, aidates täiendada Euroopa klasterpartnerluste⁵¹ algatuse ja algatuse „Start-up Europe“⁵² rahvusvahelist mõõdet ning ELi digitaalse

⁴⁸ Ravimeid reguleerivate asutuste rahvusvaheline koalitsioon (International Coalition of Medicines Regulatory Authorities): <http://icmra.info/>

⁴⁹ JOIN (2018) 31.

⁵⁰ Nn „pehme maandumine“ on sihtotstarbeline programm, mis aitab idufirmadel ja kasvufirmadel uute ökosüsteemidega tutvuda.

⁵¹ <https://clustercollaboration.eu/find-partners/beyond-europe>

⁵² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/startup-europe/>

innovatsiooni keskuste võrgustikku. Lisaks Marie Skłodowska-Curie meetmetele edendatakse nende partnerluste kaudu ka novaatorite liikuvust mõlemas suunas. Komisjon teeb ettepaneku, et lisaks Indiale ja Aafrikale tuleks kõnealuseid partnerlusi laiendada ka muudesse piirkondadesse.

Selleks et julgustada Euroopa novaatoreid kasutama ära üleilmset innovatsiooni ökosüsteemi, pakutakse Euroopa idu- ja kasvufirmadele Euroopa Innovatsiooninõukogu (EIC) ettevõtluse kiirendamise teenuste kaudu võimalust osaleda rahvusvahelistel messidel. Samal ajal saavad välismaised novaatorid, kes soovivad luua ELis idufirmasid, taotleda EIC toetust, mis suurendab veelgi ELi atraktiivsust ja innovatsioonisuutlikkust. Lisaks hakkab Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut (EIT) ELi mittekuuluvates sihtriikides rakendama teadmisi- ja innovaatikakogukondade kooskõlastatud meetmeid.

5. PRIORITEETSETE RIIKIDE JA PIIRKONDADEGA TEHTAVA KOOSTÖÖ MUUTMINE

EL peaks tegema koostööd ELi mittekuuluvate riikidega, kasutades diferentseeritud ja kohandatud lähenemisviisi, mis põhineb vastastikkuse tasemetel, võrdsetel võimalustel ning põhiõiguste ja ühiste väärtuste järgimisel. EL peaks jääma tugevaks ja avatud partneriks, kes püüab sihipärase koostöö kaudu suurendada oma oskusteavet olulisemates esilekerkivates valdkondades. Samas peaks komisjon aitama kavandada algatusi, millega toetatakse riike, kes soovivad oma teadusuuringute ja innovatsiooni ökosüsteeme uuendada.

5.1. Tihedam koostöö ELi mittekuuluvate tööstusriikide ja tärkava turumajandusega riikidega

Kuigi suur osa konkreetsete riikidega tehtavast koostööst toimub mitmepoolsete üleilmsete partnerluste raames, peaks EL püüdma tugevdada ka kahepoolset koostööd, et suurendada teadmisi ja koondada ressursse, eelkõige ELile huvi pakkuvates valdkondades.

Ameerika Ühendriigid. Koostöö Ameerika Ühendriikidega, kel on sarnaselt ELiga suur teadus- ja innovatsioonisuutlikkus ning ühised väärtused ja põhimõtted, aitab tagada, et üleilmsete väljakutsete lahendamisse kaasatakse mõlema riigi teadlased, novaatorid ja parimad vahendid. Ameerika Ühendriikide otsus pühenduda taas kliimaeesmärkide saavutamisele ja mitmepoolse korra tugevdamisele annab võimaluse uuendada kahe riigi suhteid teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas. Ühisteatise „ELi ja USA uus üleilmsete muutuste kava“⁵³ esitatakse mitu ettepanekut koostööks USAga, eelkõige üleskutse luua roheline tehnoloogia liit ning uus ELi ja USA kaubandus- ning tehnoloogiaühik. Käesolevale teatisele tuginedes teeb komisjon lisaks ettepaneku parandada kahepoolset koostöö vastastikkust ning suurendada ELi ja USA teadusuuringutesse ja innovatsiooni tehtavate investeeringute koordineerimist ja sidusust, alustades kliima-, digi-, energia-, keskkonna- ja tervishoiuprobleemidest.

⁵³ JOIN (2020) 22 final.

Samuti peaks EL püüdma tõhustada koostööd selliste suurte teadusriikidega nagu **Kanada, Jaapan, Lõuna-Korea, Singapur, Austraalia ja Uus-Meremaa**, uurides muu hulgas täiendavaid võimalusi tihedamaks koostööks, nagu programmi „Euroopa horisont“ raames toimuv assotsieerimine.

Hiina. Teadusuuringute ja innovatsiooni edendajana on Hiina üks ELi partnereid üleilmsete probleemide lahendamisel. Samas on Hiina ELi majanduslik konkurent ja süsteemne rivaal, mistõttu teadusuuringute ja innovatsiooni alast koostööd tuleks tasakaalustada. EL on alustanud Hiinaga läbirääkimisi ühise tegevuskava üle, et kokku leppida koostööks vajalikud raamtingimused ja juhtpõhimõtted ning tagada võrdsed võimalused ja vastastikkus, järgides samal ajal põhiväärtusi ning kõrgeid eetilisi ja teadusuuringute usaldusväärsuse alaseid standardeid. Tegevuskava põhjal määratakse kindlaks ka teadusvaldkonnad, kus koostöö võiks olla vastastikku kasulik, näiteks kliimateadus ja elurikkuse kaitse, ringmajandus, tervishoid, toiduained, põllumajandus, vesiviljelus ja ookeaniseire. Hiinaga koostöö arendamiseks tuleb tagada võrdsed võimalused ja vastastikkus.

EL rahastab Hiinat käsitlevat teadusuuringute ja innovatsioonivõrgustikku, kus liikmesriigid ja EL saavad ühiselt arutada ning jagada parimaid tavasid ja strateegiaid ning leppida kokku ühises lähenemisviisis. Samal ajal peaks EL võtma meetmeid Hiina uue teadusuuringute- ja innovatsioonipotentsiaali ärakasutamiseks. See peaks andma ülikoolidele ja teadusasutustele täiendava tõuke, et tagada Hiina partneritega tehtavas koostöös suurem vastastikkus ja vastastikune kasu.

India. Vastavalt dokumendile *ELi ja India strateegiline partnerlus: tegevuskava aastani 2025* tõhustatakse koostööd Indiaga, et tegeleda ühiselt üleilmsete probleemide ja jätkusuutlikku ajakohastamist käsitlevate küsimustega. Prioriteediks on koostöö tervishoiu valdkonnas, sealhulgas vastupanuvõime tervishoiukriisidele, meetmed majanduse keskkonnasõbralikumaks muutmiseks ja püüdlemine inimkeskse digiülemineku poole. Samuti kaalutakse koostööd ELi ja India ühenduvuspartnerluse⁵⁴ toetamiseks, keskendudes teadlaste ja novaatorite liikuvusele ning India ja Vaikse ookeani piirkonna strateegiale, võttes sinise majandusega, näiteks mereprügi probleemiga seotud meetmeid.

Venemaa. ELi koostöö Venemaaga põhineb nõukogu sätestatud viiel kokkulepitud koostööpõhimõttel, eelkõige teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas, ning soovil säilitada inimestevahelised kontaktid. Venemaaga tehtava koostöö puhul võetakse arvesse ELi poliitilisi prioriteete ja huve, vajadust suurema vastastikkuse ja võrdsete võimaluste järele ning põhiõiguste ja -väärtuste järgimist.

⁵⁴ Algatati ELi ja India juhtide kohtumisel 8. mail 2021 – <https://www.consilium.europa.eu/media/49516/eu-india-connectivity-partnership-8-may-2.pdf>

5.2. Integreerimiskoostöö EFTA riikide, Lääne-Balkani riikide, Türgi, Euroopa naabruspoliitikaga hõlmatud riikide ja Ühendkuningriigiga

EL peaks pöörama erilist tähelepanu tema vahetus läheduses asuvatele partneritele, sealhulgas programmiga „Euroopa horisont“ assotsieerumise kaudu.

EFTA/EMP riigid: EMP/EFTA riigid jagavad ELi väärtusi ja annavad olulise panuse Euroopa teadus- ja innovatsioonimaastikku. Nad toetavad tiptasemel teadustööd suurte investeringutega maailmatasemel teadusasutustesse, osalevad koostööprojektides ning, arvestades nende ELiga lõimumise taset, võtavad EList vastu ja saadavad ELi hulgaliselt teadlasi ja novaatoreid.

Lääne-Balkani riigid ja Türgi. Kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide stabiilsuse ja heaolu edendamine jääb ELi üheks peamiseks prioriteediks. EL toetab eelkõige Lääne-Balkani riike käsitleva spetsiaalse innovatsioonikava⁵⁵ rakendamist, sealhulgas Lääne-Balkani riikide majandus- ja investeerimiskava⁵⁶ raames. Osalemine ELi programmides on Türgi integreerimisel ELi poliitikavaldkondadesse ja vahenditesse tähtsal kohal, juhul kui see on mõlema poole huvides ning kooskõlas Türgi ja ELi suhete üldises raamistikus tehtud edusammudega.

Idapartnerlus ja lõunanaabrus. Vastavalt idapartnerluse ühisteatisele⁵⁷ tuleks idapartnerluse raames pärast 2020. aastat saavutatud tulemuste põhjal kindlaks määrata koostöömeetmed järgmisteks aastateks. ELi partnerlus lõunanaabritega⁵⁸ põhineb uuendatud partnerlusel ning asjaomasel majandus- ja investeerimiskaval ning on oluline majanduskasvu ja jõukuse edendamisel teadusuuringute ning innovatsiooni kaudu. Rahvusvaheline koostöö toetab tehnosiiret, innovatsiooni- ja teadusalast koostööd ning toob kaasa vastupidavama ja kaasavama majanduskasvu, jätkusuutlike töövõimaluste loomise, teadmispõhise ühiskonna ja majanduse ning keskkonna parandamise selliste algatuste kaudu nagu BlueMed⁵⁹.

Ühendkuningriik. Ühendkuningriigi osalemine programmis „Euroopa horisont“ võimaldab säilitada ELiga tihedad sidemed teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas, tuginedes ühistele väärtustele ning Ühendkuningriigi kauaaegsele osalemisele teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammides ja Euroopa teadusruumis.

⁵⁵ Lepitakse kokku ministrite kohtumisel 2021. aasta mais.

⁵⁶ *Majandus- ja investeerimiskava Lääne-Balkani jaoks*, COM(2020) 641 final.

⁵⁷ *Idapartnerluse poliitika pärast 2020. aastat: vastupanuvõime tugevdamine – idapartnerlus, mis toob kasu kõigile* (JOIN(2020) 7).

⁵⁸ *Uuendatud partnerlus lõunapoolsete naaberriikidega – Vahemere piirkonna uus tegevuskava* (JOIN(2021) 2).

⁵⁹ [Algatus „BlueMed“ \(bluemed-initiative.eu\)](https://bluemed-initiative.eu).

5.3. ELi partnerluste süvendamine Aafrika, Ladina-Ameerika ning teiste piirkondade ja riikidega

Kohandatud lähenemisviisi puhul pööratakse erilist tähelepanu koostööle Aafrikaga, tuginedes samas käimasolevale koostööle teiste piirkondade ja riikidega⁶⁰.

Aafrika. Komisjon püüab kooskõlas ühisteatisega „Tervikliku Aafrika strateegia suunas“⁶¹ suurendada koostööd Aafrikaga teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas. Teaduse, tehnoloogia ja innovatsiooni tõhus kasutamine kiirendab kestlikku ja kaasavat arengut ning üleminekut teadmistepõhisele ühiskonnale ja majandusele, tugevdades inimkapitali eelkõige õppejõudude ja teadlaste liikuvuse ning koolitamise kaudu. EL pakub COVID-19 pandeemia tõttu kiireloomuliseks muutunud probleemide lahendamiseks välja mitu ambitsioonikat piirkondlikku algatust.

Komisjon teeb tihedas koostöös Aafrika Liidu komisjoniga ettepaneku rakendada programmi „Euroopa horisont“ raames mitmesuguseid algatusi, mis üheskoos moodustavad ulatusliku ja ambitsioonika Aafrika algatuse. Sellega toetatakse kokkulepet, mis saavutati 2020. aasta juulis ELi ja Aafrika Liidu ministrite vahel teadust, tehnoloogiat ja innovatsiooni käsitleva kõrgetasemelise poliitilise dialoogi käigus. Toetada tuleks koostöö nelja sammast: i) rahvatervis, sealhulgas vastupanuvõime ja valmisolek pandeemiaks⁶²; ii) roheüleminek⁶³; iii) innovatsiooni ja tehnoloogia kasutamine töökohtade loomiseks⁶⁴ ning iv) teadus- ja kõrgharidussuutlikkus,⁶⁵ eelkõige naiste ja noorte hulgas.

Lisaks peaks Euroopa Liidu ja Aafrika Liidu innovatsioonikava toetama teadusuuringute ja innovatsiooni alaste väljundite muutmist konkreetse mõjuga toodeteks ja teenusteks, kasutades meetmeid, millega edendatakse ettevõtluse arengut ning parandatakse novaatorite juurdepääsu rahastamisele.

Aafrikaga tehtava koostöö prioriteet hõlmab pikaajalist kahepoolset koostööd Lõuna-Aafrikaga⁶⁶ ning seda arendatakse paralleelselt ELi ja maailma muude piirkondade vaheliste partnerlustega, kasutades ELi, liikmesriikide ja finantsasutuste ressursside ühendamiseks Euroopa tiimi algatust.

Ladina-Ameerika ja Kariibi mere piirkond. Komisjon toetab ELi ning Ladina-Ameerika ja Kariibi Riikide Ühenduse strateegilise teadus-, tehnoloogia- ja innovatsioonialase

⁶⁰ Jätkatakse teadusalaste koostöövõimaluste kasutamist piirkondade ja riikide puhul, mida ei ole allpool eraldi nimetatud.

⁶¹ *Tervikliku Aafrika strateegia suunas* (JOIN(2020) 4).

⁶² Euroopa ja arengumaade kliiniliste uuringute partnerluse ja tervishoiuvaldkonnas loodava üleilmse ühisettevõtte kaudu.

⁶³ Sealhulgas Euroopa Liidu ja Aafrika Liidu vahel toidu ja toitainetega kindlustatuse ning säästva põllumajanduse vallas ja kliimamuutuste ning säästva energiaga vallas loodud partnerluste, kuid ka säästva kalapüügi partnerluslepingute kaudu.

⁶⁴ Näiteks Aafrika ja Euroopa innovatsioonipartnerluse kaudu.

⁶⁵ Sealhulgas toetades teaduse kasutamist poliitika kujundamisel, edendades avatud teadust ning katseprogrammi „Aafrika teadusalgatus teadusliku tipptaseme saavutamiseks“.

⁶⁶ Teadus- ja tehnoloogiakoostöö leping Lõuna-Aafrikaga.

tegevuskava⁶⁷ rakendamist, mille käigus järgitakse piirkonnaga tehtava koostöö jaoks kindlaks määratud nelja põhimõtet: i) üldised probleemid, ii) teadlaste liikuvus, iii) teadustaristud ja iv) innovatsioon. EL peaks püüdma teha rohkem koostööd Brasiilia, Mehhiko, Argentina ja Tšiili ning teiste asjaomases piirkonnas asuvate partneritega sellistes valdkondades nagu rohe- ja digiüleminek, tervishoiuprobleemid või ühiste lahenduste väljatöötamine majanduse jätkusuutlikuks taastamiseks. Tihedam koostöö ELi kosmoseprogrammiga ning Copernicuse ja Galileo algatuste jaoks loodud uued keskused Ladina-Ameerika ja Kariibi mere riikides mängivad innovatsiooni ja teadusuuringute edendamisel asjaomases piirkonnas olulist rolli.

Kagu-Aasia Maade Assotsiatsioon (ASEAN). Tugevdatakse piirkondlikku koostööd ASEANiga. Selleks toetab EL ASEANi ja ELi teadus- ning tehnoloogiadialoogi raames ASEANis toimuvat teadusuuringute- ja innovatsioonialast koostööd ning liikuvust.

Euroopa Liit peaks tegema järgmist:

- püüdma kokku leppida ELi ja Hiina ühises tegevuskavas teadus-, tehnoloogia- ja innovatsioonikoostöö tuleviku kohta, et tagada edaspidise koostöö eeltingimusena võrdsed võimalused ja vastastikkus, ning
- rakendada ELi ning Ladina-Ameerika ja Kariibi Riikide Ühenduse teadust, tehnoloogiat ja innovatsiooni käsitleva tegevuskava (2021–2023) strateegiline tegevuskava ning toetada ASEANi ja ELi teadus- ning tehnoloogiadialoogi.

Komisjon teeb järgmist:

- töötab programmi „Euroopa horisont“ vastastikust huvi pakkuvates valdkondades korraldatavate projektikonkursside raames välja valikulisi ja sihipäraseid rahvusvahelisi koostöömeetmeid ning kasutab põhjendatud juhtudel ja iga juhtumi puhul eraldi ära programmiga „Euroopa horisont“ ühinemise võimalused, tagades samas vastastikkuse, vastastikkuse kasu ja põhiväärtuste järgimise, ning
- töötab Aafrika jaoks välja strateegilised teadus- ja innovatsioonikavad, sidudes naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahendi „Globaalne Euroopa“ programmitöö programmiga „Euroopa horisont“, ning käivitab 2021. aastal programmi „Euroopa horisont“ esimeste tööprogrammide raames ulatusliku ja ambitsioonika Aafrika algatuse.

6. KOKKUVÕTE

⁶⁷

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/research_and_innovation/strategy_on_research_and_innovation/documents/eu-celac_strategic-roadmap-2021-2023.pdf

Selleks et oma positsiooni maailmas tugevdada, peaks EL püüdma rakendada eespool kirjeldatud üldist lähenemisviisi, võttes üksikasjalikult arvesse liikmesriikide strateegiaid ning kasutades vajaduse korral Euroopa teadusruumi üleminekufoorumit. Komisjon jälgib käesolevas teatises kirjeldatud meetmete rakendamist ja hindab nende panust üldise lähenemisviisi eesmärkide saavutamisse, kasutades selliseid võrdlusaluseid nagu mitmepoolse koostöö eesmärgil rahvusvahelisse teadus- ja arendustegevusse tehtud investeeringute kogumaht, rahvusvahelises koostöös avaldatavate publikatsioonide arv ning edusammud riiklikult rahastatavatele teadus- ja arendusprogrammidele vastastikuse juurdepääsu tagamisel. Esimene ülevaade edusammudest antakse 2022. aastaks kavandatud rahvusvahelisel konverentsil. Pärast seda esitab komisjon iga kahe aasta järel Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, millega asendatakse 2012. aasta teatise „ELis tehtava rahvusvahelise teadus- ja innovatsioonikoostöö parandamine ja keskendamine: strateegiline lähenemisviis“⁶⁸ kohased rakendusaruanded ja konkreetset riigipõhised tegevuskavad.

Meie kiiresti muutuv maailmas on teadusest ja tehnoloogiast saanud oluline edasiviiv jõud, mille abil on võimalik saavutada välispoliitilisi eesmärke. Samas tekitavad teaduse ja tehnoloogiaga seotud küsimused suuri geopoliitilisi pingeid. Seepärast on vaja süvendada avatusel, võrdsetel võimalustel ning põhiõiguste ja -väärtuste järgimisel põhinevat koostööd ning toetada ELi avatud ja strateegilist autonoomiat. Käesolevas teatises esitatud uus üldine lähenemisviis teadusuuringutele ja innovatsioonile suurendab kogu maailma suutlikkust leida lahendused inimkonna ees seisvatele ühistele väljakutsetele ja tugevdab ELi positiivset mõju maailmas.

⁶⁸ COM/2012/0497 final.